

Treball al CAP

PREVENCIÓ DE MALALTIES RELACIONADES AMB EL TREBALL

Butlletí 48

Els casos del trimestre

Al llarg del primer trimestre de 2005 es van notificar 68 casos de trastorns de salut relacionats amb el treball, dels què gairebé tres quartes parts van afectar dones. L'edat mitjana va ser de 41 anys (DE=10,6) i les ocupacions més freqüents van ser treballadors no qualificats, professionals de suport i treballadors de serveis i comerç (29,4%, 27,9% i 14,7% dels casos, respectivament).

De nou, la patologia més freqüent va ser la de tipus ansiós-depressiva, de la qual es van notificar 42 casos, 31 en dones i 11 en homes de totes les ocupacions, però entre els que destacaven els professionals de suport (18 casos) i els treballadors de serveis i comerç (7 casos).

Els trastorns musculoesquelètics, que van ser els segons en freqüència, van afectar gairebé només a dones (només un cas masculí), destacant que prop del 80% treballaven en ocupacions no qualificades. Vegeu les taules del trimestre a la pàgina 5.

D'aquests casos se'n va derivar un al Centre de Seguretat i Condicions de Salut en el Treball de Barcelona (CSCSTB) per aprofundir en l'estudi. Al llarg del trimestre es van visitar 27 pacients en la USL i es van rebre 6 informes mèdics i 4 tècnics de casos derivats al CSCSTB en trimestres anteriors.

Avaluació del sistema de vigilància de malalties relacionades amb el treball **Treball al CAP 2004**

Com cada any presentem un resum de l'avaluació del sistema de vigilància de malalties relacionades amb el treball. El tret més important de l'any 2004 ha estat l'augment dels trastorns mentals i del comportament que han constituït el 75% dels casos notificats. Aquest fet ha anat acompanyat d'alguns canvis en el sistema de vigilància, entre els què cal destacar el desenvolupament i aplicació d'un protocol específic per a l'estudi d'aquests casos, la visita de tots els casos estudiats (excepte dos) a la Unitat de Salut Laboral (USL) i la disminució de casos estudiats al Centre de Seguretat i Condicions de Salut en el Treball (CSCST). Una altra dada que cal destacar és l'augment del nombre de centres notificadors i sobretot de professionals que han notificat casos.

1. Descripció dels casos

Durant l'any 2004 es van notificar 192 trastorns de salut relacionats amb el treball. Una mica més de la meitat (el 53,6%) es van donar en dones i l'edat mitjana va ser de 41,6 anys (DE=10,9).

En la figura 1 es pot observar que l'ocupació més freqüent va ser la de professional de suport (dues terceres parts dels casos). En l'anàlisi més detallada de l'ocupació destaquen com més freqüents els professionals de suport amb tasques administratives generals, el personal de neteja i les dependents de botiga. Quant a l'activitat econòmica, els homes treballaven més en les indústries manufactureres, comerç i reparacions i transport, i les dones en comerç i reparacions, activitats immobiliàries i sanitat.

EN AQUEST EXEMPLAR

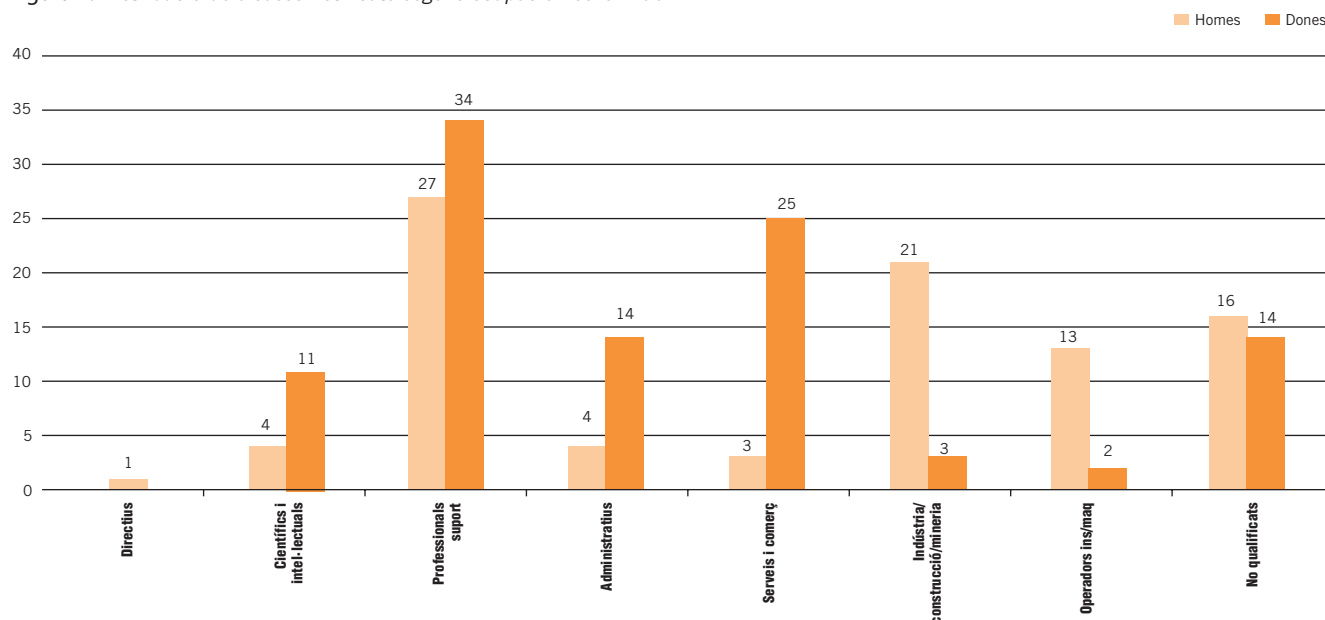
- 1 - 4 Avaluació del sistema de vigilància de malalties relacionades amb el treball **Treball al CAP 2004**
- 5 Les taules del trimestre
- 6 Notícies i esdeveniments

Unitat de Salut Laboral de Barcelona

Servei de Salut Laboral
 Institut de Serveis a la Comunitat
 Agència de Salut Pública de Barcelona
 Pl. Lesseps, 1. 08023 Barcelona
 Tel. 93 238 45 65 - Fax. 93 238 45 58
 E-mail: usl@aspb.es
<http://www.aspb.es>
 Coordinació: Imma Cortès, Ana Sánchez

Avaluació del sistema de vigilància de malalties

Figura 1. Distribució dels casos notificats segons ocupació i sexe. 2004



Els trastorns més notificats durant 2004 van ser els mentals i del comportament, que van suposar les tres quartes parts dels casos, confirmant l'augment absolut i relatiu d'aquests diagnòstics en les notificacions rebudes des de l'inici de l'activitat de la USL (Figura 2). El segon grup més freqüent va ser el dels trastorns musculoesquelètics (10%) seguit dels traumatismes i enverinaments (4,2%) i els trastorns respiratoris (3,6%).

Els trastorns mentals van donar-se en totes les ocupacions, però destaquen 30 casos notificats en professionals de suport amb tasques administratives generals, 10 casos en dependents de botiga i 9 en auxiliars administratius sense atenció al públic.

2. Descripció del circuit de derivacions

En el moment de tancar aquesta avaluació s'havien visitat 75 casos a la USL, 37 estaven en curs i 38 (15 dels ja visitats prèviament a la Unitat) s'havien derivat al CSCST; d'aquests s'havien rebut dos informes mèdics, dels quals un estava pendent d'estudi del lloc de treball i l'altre s'havia desestimat per decisió del pacient. De la resta, 20 es mantien pendents de rebre l'informe i 16 s'havien tancat sense prosseguir l'estudi, 6 d'ells per decisió del treballador o treballadora i 10 del CSCST seguint les noves directrius del Departament de Treball i Indústria pels casos de sospita d'assetjament moral.

Respecte l'any anterior va disminuir un 40% el nombre de casos derivats al Centre, el de casos derivats pendents d'estudi i també el de casos finalitzats, que si l'any 2003 en van ser 6 (10% dels derivats) enguany ha estat només un (2,6%).

La proporció de pacients que van aturar l'estudi del cas (sigui no acudint a la visita mèdica al Centre sigui manifestant la seva voluntat posteriorment) va disminuir respecte 2003 (33% i 18% dels casos derivats el 2003 i 2004, respectivament) fet probablement relacionat amb la millora en la selecció de casos des de la USL.

3. Avaluació del procés

► Nombre de casos identificats pel sistema

Els 192 casos notificats van significar un augment del 18,5% respecte l'any anterior, xifra que manté la tendència creixent des de l'inici de l'activitat de la USL.

► Intervencions preventives realitzades pel CSCST

Durant 2004 no es va rebre cap informe d'estudi del lloc de treball de casos notificats el mateix any. Al llarg de l'any es van tancar casos notificats el 2003 i els resultats indiquen (restant 10 casos pendents) que es van realitzar 12 intervencions en el lloc de treball (el 43% dels casos visitats pel servei mèdic i el 19% dels derivats al CSCST).

► Rapidesa i puntualitat del circuit

El darrer dia de l'any la meitat dels casos pendents (un 80% dels quals corresponen a diagnòstics diferents dels mentals) portaven més de 8 mesos en estudi al CSCST, dada que

es relacionades amb el treball Treball al CAP 2004

Figura 2. Distribució dels casos notificats segons diagnòstic i any de notificació. 2001-2004

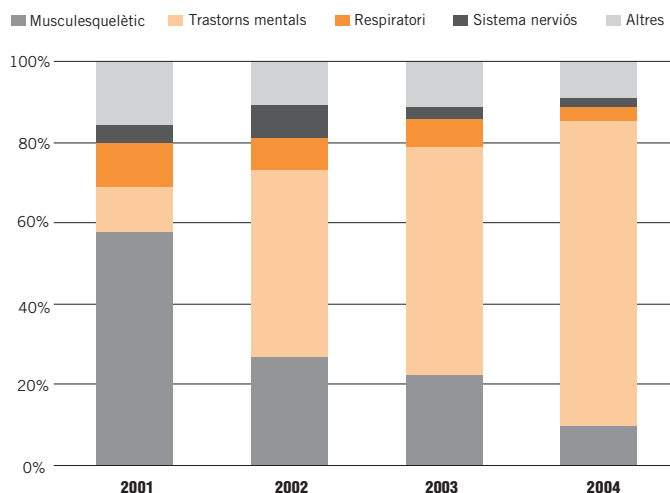
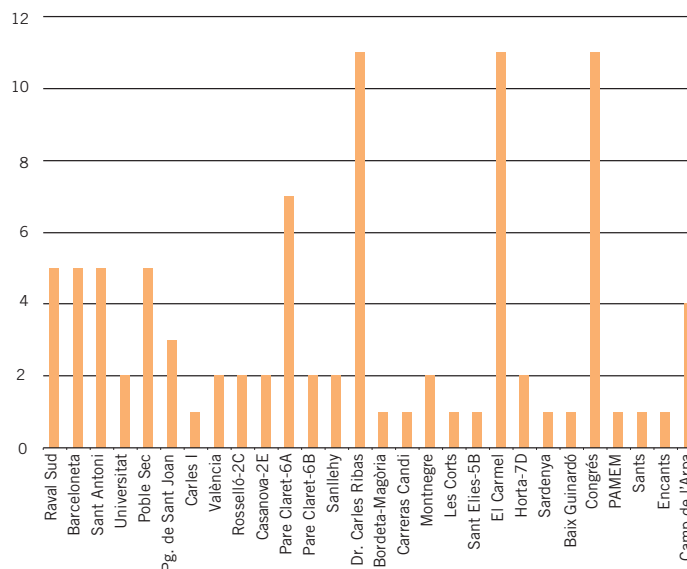


Figura 3. Distribució dels casos notificats segons centre notificador. 2004



expressa l'augment del temps total del circuit que s'ha multiplicat per més de tres respecte 2003. També va augmentar el temps entre la recepció de la notificació a la USL i la petició d'estudi al CSCST, sent enguany el temps mitjà de 27 dies.

► Acceptabilitat del sistema

El 2004 van notificar casos 132 professionals (24 més que el 2003), mantenint-se la proporció de notificadors de més d'un cas al voltant del 50%. També van augmentar una mica els centres notificadors (van ser 56, 4 més que l'any anterior), així com la proporció d'EAP que van notificar algun cas (ho van fer un 79% dels EAP de la ciutat). A la Figura 3 es presenta la distribució de casos segons centre notificador.

El nom de la Mútua, igual que l'any anterior, va ser l'ítem de més baixa complimentació en la butlleta de notificació (53,6%). Va augmentar la complimentació del domicili del treballador i si havia estat visitat per la Mútua, resultat relacionat amb l'augment de l'estudi de casos per la USL i la tramesa d'informes als pacients.

4. Valoració de casos per la USL

Durant 2004 es va fer el mateix nombre de visites que l'any anterior (81) i més informes (148 el 2003 i 202 el 2004), de manera que gairebé de tots els casos visitats se'n van realitzar com a mínim pel pacient i pel metge de capçalera. Va augmentar el temps total (entre la recepció

de la notificació i sortida de l'informe cap al metge de capçalera) i el temps entre la recepció de la butlleta i la visita a la USL, augment relacionat amb l'aplicació del protocol d'estudi de trastorns mentals que es va incorporar aquest any i que inclou la tramesa d'un qüestionari al pacient per tal de recollir informació per l'estudi d'aquests casos. D'altra banda cal ressaltar la disminució del temps entre la visita al pacient i la sortida de l'informe des de la USL, passant d'una mediana de 20 a 18 dies.

La Figura 4 presenta el procediment d'estudi segons el diagnòstic notificat (els casos pendents de visita s'inclouen en el grup d'estudiats només a la USL, atès que la probabilitat de derivació al CSCST és molt baixa). Com es pot observar, la major part de trastorns mentals van ser estudiats a la USL, mentre que els casos derivats directament al Centre es van caracteritzar per l'heterogeneïtat diagnòstica, sent els més freqüents els trastorns respiratoris.

5. Conclusions

La conclusió més important respecte 2004 és l'augment de la notificació de trastorns de salut mental que es consoliden com el primer diagnòstic entre els problemes de salut relacionats amb el treball. Aquest augment s'ha acompanyat d'altres fets, entre els que cal destacar l'aplicació d'un protocol específic per la gestió d'aquests casos, l'augment de l'activitat de la USL i la disminució de la del CSCST. Els punts més destacats són els següents:

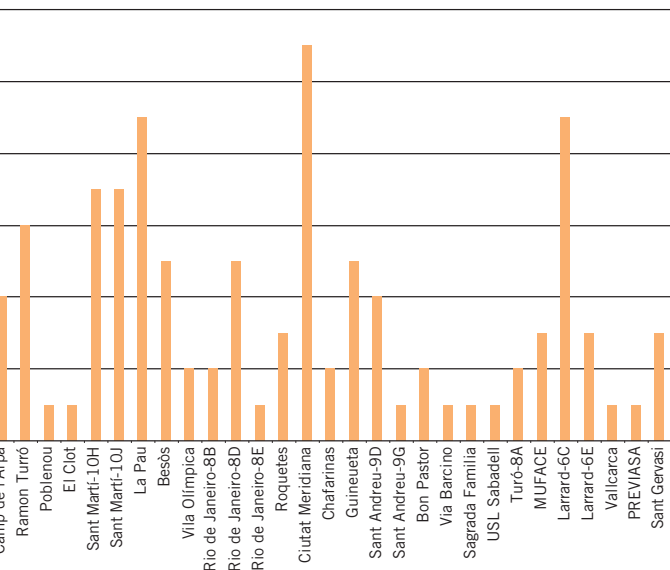
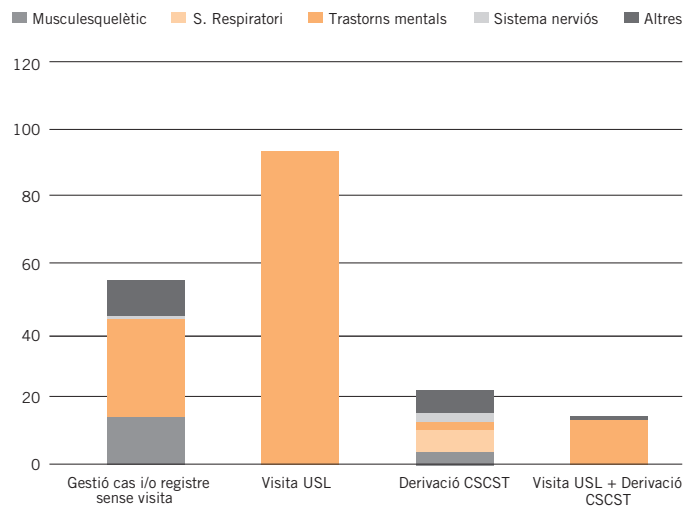


Figura 4. Procediment d'estudi dels casos notificats segons diagnòstic. 2004



► Descripció dels casos

- Es van notificar 192 casos, un 18,5% més que l'any 2003.
- El 54% dels casos es van donar en dones i l'edat mitjana va ser de 42 anys.
- Professional de suport va ser l'ocupació més freqüent. Entre els homes els van seguir en freqüència els treballadors de la indústria i construcció i els treballadors no qualificats, i entre les dones les treballadores de serveis i comerç, administratives i treballadores no qualificades.
- Els homes treballaven més en les indústries manufactureres, comerç i reparacions i transport; les dones en comerç i reparacions, activitats immobiliàries i sanitat.
- Tres quartes parts dels casos van ser trastorns mentals i del comportament. Els trastorns musclesquelètics van constituir el 10% i els traumatismes i enverinaments i els trastorns respiratoris el 4% cadascun.
- Des de l'any 2001, la proporció dels trastorns mentals s'ha multiplicat gairebé per set (de l'11% al 75%).

► Circuit de derivació de casos al CSCST

- Es van derivar 38 casos al CSCST dels quals es va finalitzar un estudi. Resten 20 casos pendents i 10 casos es van tancar sense estudi seguint les noves directrius del Departament de Treball i Indústria pels casos de sospita d'assetjament moral.
- Respecte 2003 va disminuir un 40% el nombre de casos derivats, un 17% el de casos tancats i un 50% el de casos pendents.
- Va augmentar el temps entre la recepció de la notificació a la USL i la petició d'estudi al CSCST (augment en relació

a l'estudi previ del cas a la USL) i el temps total del circuit en els casos derivats que resten pendents.

- La proporció de pacients que van aturar l'estudi del cas va disminuir respecte 2003.
- Dels casos notificats l'any 2003 es van fer 12 visites a empreses, nombre que suposa un 43% dels casos visitats pel servei mèdic i un 18,5% dels derivats al CSCST.
- Va millorar l'acceptabilitat del sistema, sobretot respecte l'augment del nombre de persones i centres notificadors, notificant almenys un cas el 79% dels EAP de la ciutat.

► Estudi de casos a la USL

- Es va mantenir el nombre de visites efectuades en la Unitat i va augmentar el nombre d'informes realitzats.
- L'aplicació del protocol d'estudi de casos de salut mental es va acompanyar d'un augment del temps entre la recepció de la notificació i la visita del cas i de la disminució del temps entre aquesta i l'enviament de l'informe.
- La meitat dels casos notificats el 2004 van ser visitats només a la USL mentre que al CSCST se'n van derivar un 12% sense ser valorats prèviament a la Unitat i un altre 8% de casos s'hi van derivar després de visitar-los a la USL.
- Tots els casos estudiats a la USL van ser trastorns mentals i del comportament, mentre que al CSCST s'hi van derivar diagnòstics diversos, sent els més freqüents els trastorns mentals i respiratoris.

Les taules del trimestre

Malalties relacionades amb el treball notificades a la USL Barcelona segons diagnòstic, edat i sexe. *Gener-març 2005.*

	Homes						Total	Dones						Total
	< 25	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	> 64		< 25	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	> 64	
Trt. musculoesquelètics		1					1		3	2	4	4		13
M. sistema respiratori												1		1
Trt. mentals i del comportament		4	3	3	1		11	1	11	9	8	2		31
M. sistema nerviós											2	1		3
M. de la pell			1				1							
Traumatismes i enverinaments		1	2	1			4			1				1
Altres		1					1	1						1
Total		7	6	4	1		18	2	14	12	14	8		50

Malalties relacionades amb el treball notificades a la USL Barcelona segons diagnòstic i ocupació. *Gener-març 2005.*

	Direcció empreses	Professionals, científics i intel·lectuals	Professionals suport	Empleats Administratius	Treballadors serveis i comerç	Treb. qualificats agricul. i pesca	Treb. indústria construcció i mineria	Operadors instal·lacions i maquinària	Treballadors no qualificats	Total
Trt. musculoesquelètics		1			2				11	14
M. sistema respiratori							1			1
Trt. mentals i del comportament	2	5	18	3	7		2	1	4	42
M. sistema nerviós								1	2	3
M. de la pell			1							1
Traumatismes i enverinaments						1		1	3	5
Altres					1		1			2
Total	2	6	19	3	10	1	4	3	20	68

Malalties relacionades amb el treball notificades a la USL Barcelona segons diagnòstic i centre notificador. *Gener-març 2005.*

	Raval Sud	Barcelona	Sant Antoni	Universitat	Carles I	València	Roselló-2C	Pare Claret-6A	Santllehy	Dr. Carles Ribas	Bordeta-Magòria	Bonaplata	El Carmel	Sardenya	Congrés	Encants	Camp de l'Alpa	Ramon Turró	El Clot	Sant Martí-10H	Sant Martí-10J	La Pau	Besòs	Rio de Janeiro-8D	Ciutat Meridiana	Chafarinas	Guineueta	Sant Andreu-9D	Sant Andreu-9G	Bon Pastor	Via Barcino	Sagrada Família	Turó-8A	Turó-8C	Llarrard-6C	Gaudí	Total			
Trt. musculoesquelètics	3	1			1	1									2								1	1			1		2								1	14		
M. sistema respiratori																																			1				1	
Trt. mentals i del comportament	2	2	1	1	1	1	1	1		2	1	2	1	1	3			1	2	3	2	1			5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	42
M. sistema nerviós	1	1							1																														3	
M. de la pell																																				1		1		
Traumatismes i enverinaments										1			1			1				1				1															5	
Altres																	1													1								2		
Total	6	4	1	1	2	1	2	1	1	3	1	2	2	1	5	1	1	1	2	4	2	1	2	1	5	1	2	1	1	3	1	1	1	1	1	1	2	68		

Notícies i esdeveniments

Síndrome de fatiga crònica i hipersensibilitat química múltiple després d'exposició a insecticides

L'exposició ocasional o continuada a insecticides produeix trastorns com la Sdre. de fatiga crònica o d'hipersensibilitat química múltiple, segons un estudi de l'Hospital Clínic de Barcelona. Dues de cada tres persones que van ingressar en la unitat de toxicologia després d'una exposició a insecticides van desenvolupar un quadre de fatiga crònica; a més, un 33% d'aquestes persones van acabar desenvolupant també un quadre de fibromiàlgia.

En l'estudi publicat a Medicina Clínica (Joaquim Fernández-Solà, Meritxell Lluís Padierna, Santiago Nogué Xarau, Pere Munné Mas. Síndrome de fatiga crònica e hipersensibilidad química múltiple tras exposición a insecticidas. Med Clin 2005; 124: 451 – 453) es va fer un seguiment de 39 pacients exposats a insecticides que van acudir a la consulta de la unitat de toxicologia entre els anys 2000 i 2003. La majoria van ser dones (el 85%) i la mitjana d'edat va ser de 45 anys.

El 67% dels pacients van desenvolupar una fatiga crònica, trastorn que impossibilita el desenvolupament d'activitats de forma continuada, afecta la memòria i limita la capacitat de concentració, entre altres símptomes. El 35% van presentar també una hipersensibilitat química múltiple, trastorn que comporta que les persones afectades no puguin suportar el mínim contacte ni apropar-se a productes químics com ara dissolvents, desodorants, productes de neteja o cosmètics. Finalment, la meitat dels pacients que van patir fatiga crònica van desenvolupar dolor osteo-muscular crònic amb criteris de fibromiàlgia, que es va iniciar al mes i mig de l'exposició.

L'estudi alerta sobre el mal ús que s'està fent dels insecticides, que cada cop s'utilitzen més en oficines, hotels i altres instal·lacions per a l'eradicació d'insectes i paràsits. Molt freqüentment, però, les fumigacions preventives es fan de forma incorrecta. Una altra dada que aporta l'estudi és que en gairebé la meitat dels casos estudiats es va incomplir alguna normativa de seguretat, sobretot referida al temps de seguretat, és a dir al temps entre la fumigació i la reocupació dels locals.

En el seguiment dels pacients amb fatiga crònica es va observar que el temps mitjà de persistència de la malaltia va ser d'almenys 2 anys i mig. Al finalitzar l'estudi, sis pacients estaven en situació d'incapacitat permanent i 14 més (més de la meitat) seguien en incapacitat temporal.

La forma d'arribada dels pacients també va permetre observar la freqüent existència de brots procedents de fonts d'exposició comunes (amb una mitjana de 4,2 pacients per brot). Segons J Fernández-Solà, altres brots previs similars succeïts recentment en diverses institucions de la ciutat probablement no van ser correctament identificats.

Una sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) reconeix el *burnout* com accident de treball

El TSJC ha reconegut que la Sdre. del cremat o *burnout* és un accident de treball en una sentència en la què confirma la incapacitat permanent absoluta concedida per un jutjat del Social de Barcelona a una mestra. La Mútua de l'escola privada concertada en la què treballava la professora va recórrer la decisió del tribunal de primera instància al entendre, entre altres arguments, que el trastorn de salut no va ser un accident de treball perquè no estava clara la "relació causal entre la feina i la seva malaltia".

L'escrit del TSJC aclareix que aquests tipus de trastorns s'allunyen del "concepte d'accident" habitual que ocasiona una lesió "sobtada i inesperada" i que, "pel contrari, es gesten d'una forma lenta i acumulativa", però també "es relacionen directament amb el treball".

En opinió del tribunal, en aquest cas la Sdre. de *burnout* ha afectat la professora "estant en el treball i com a conseqüència del mateix" i li ha ocasionat "un deteriorament que en l'actualitat no li permet l'activitat laboral". La sentència rebutja la pretensió de la Mútua de que es considerés que la patologia de la professora derivava "d'una malaltia comuna" i que es tinguessin en consideració alguns trets de la personalitat de l'afectada, com el seu "alt neuroticisme".

Un espai per a tu

Tens coses a dir? Vols opinar, explicar, puntualitzar, preguntar o difondre alguna informació?

Aquest és un bon mitjà per fer-ho. El Treball al CAP té una tirada de 1700 exemplars que es distribueixen bàsicament entre els professionals de l'atenció primària, els del Centre de Seguretat i Condicions de Salut en el Treball, serveis hospitalaris, serveis de prevenció, sindicats i altres agents socials. Pot ser un espai interessant d'intercanvi d'experiències entre uns i altres. Ens pots fer arribar el teu escrit per qualsevol de les vies de comunicació de què disposem (ho trobaràs a la primera pàgina).